

# Біблія

## СТАРИЙ ЗАПОВІТ

### СТВОРЕННЯ СВІТУ

(Книга Буття)

Спочатку Бог створив небо та землю. А земля була порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води. І сказав Бог: «Хай станеться світло!» І сталося світло. І побачив Бог світло, що добре воно, — і відділив світло від темряви. І Бог назвав світло: «День», а темряву назвав: «Ніч». І був вечір, і був ранок, — день перший. І сказав Бог: «Нехай станеться твердь<sup>1</sup> посеред води, і нехай буде вона між водою й водою». І Бог твердь учинив, і відділив воду, що під твердю вона, і воду, що над твердю вона. І сталося так. І назвав Бог твердь: «Небо». І був вечір, і був ранок, — день другий. І сказав Бог: «Нехай збереться вода з-під неба до місця одного, і нехай суходіл стане видний». І сталося так. І назвав Бог суходіл: «Земля», а місце зібрання води назвав: «Море». І Бог побачив, що добре воно. І сказав Бог: «Нехай земля вродить траву, ярину, що насіння вона розсіває, дерево овочеве, що за родом своїм плід приносить, що в ньому насіння його на землі». І сталося так. І земля траву видала, ярину, що насіння розсіває за родом її, і дерево, що приносить плід, що насіння його в нім за родом його. І Бог побачив, що добре воно. І був вечір, і був ранок, — день третій. І сказав Бог: «Нехай будуть світила на тверді небесній для відділення дня від ночі, і нехай вони стануть знаками, і часами умовленими, і днями, і роками. І нехай вони стануть на тверді небесній світилами, щоб світити над землею». І сталося так. І вчинив Бог обидва світила великі, — світило велике, щоб воно керувало днем, і світило мале, щоб керувало ніччю, а також зорі. І Бог умістив їх на тверді небесній, щоб світили вони над землею, і щоб керували днем і ніччю, і щоб відділяли світло від темряви. І Бог побачив, що це добре. І був вечір, і був ранок, — день четвертий. І сказав Бог: «Нехай вода вигоїть дрібні істоти, душу живу, і птаство, що літає над землею під небесною твердю». І створив Бог риби великі, і всяку душу живу плазуючу, що її вода вигоїла за їх родом, і всяку пташину крилату за родом її. І Бог побачив, що добре воно. І поблагословив їх Бог, кажучи: «Плодіться, і розмножуйтеся, і наповнюйте воду в морях, а птаство нехай розмножується на землі!» І був вечір, і був ранок, — день п'ятий. І сказав Бог: «Нехай видасть земля живу душу за родом її, худобу, і плазуюче, і земну звірину за родом її». І сталося так. І вчинив Бог земну звірину за родом її, і худобу за родом її, і все земне плазуюче за родом його. І бачив Бог, що добре воно.

<sup>1</sup> Твердь — тут: небозвід.

### СТВОРЕННЯ ЛЮДИНИ

І сказав Бог: «Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панує вона над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усією землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі». І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її. Він створив чоловіка та жінку. І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: «Плодіться, і розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!» І сказав Бог: «Оце дав Я вам усю ярину, що розсіває насіння, що на всій землі, і кожне дерево, що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння, — нехай буде на їжу це вам! І земній усій звірині, і всьому птаству небесному, і кожному, що плазує по землі, що душа в ньому жива, — уся зелень яринна на їжу для них». І сталося так. І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, — вельми добре воно! І був вечір, і був ранок, — день шостий.

(Переклад із старовірської Івана Огієнка)

- 1. Про які явища природи йдеться в сюжеті про створення світу й людини?
- 2. Відтворіть послідовно (по днях) те, що створив Бог.
- 3. Яке місце призначалося людині в створеній Богом картині світу?

КАЇН І АВЕЛЬ

### *(Книга Буття)*

В Адама та Єви народилося двоє синів — Каїн і Авель. І був Авель пастух отари, а Каїн був землеробом. І сталося по деякім часі, і приніс Каїн Богові жертву від плоду землі, а Авель також приніс своїх овець з отари. І зглянувся Господь на Авеля й на жертву його. А на Каїна й на жертву його не подивився. І сильно розгнівався Каїн, й обличчя його змінилось. І сказав Господь Каїнові: «Чого ти розгнівався, чого змінилось обличчя твоє?...» І говорив Каїн до Авеля, брата свого. І сталося, як були вони в полі, повстав Каїн на Авеля, брата свого, — і вбив його. І сказав Господь Каїнові: «Де Авель, твій брат?» А той відповів: «Не знаю. Чи я сторож брата свого?» І сказав Господь: «Що ти зробив? Голос крові брата твого взиває до Мене із землі, що розкрила уста свої, щоб прийняти кров твого брата з твоєї руки. Коли ти будеш порати землю, вона більше не дасть тобі сили своєї. Ти вічно будеш блукати й страждати...»

І промовив до нього Господь: «Кожен, хто вб'є Каїна, семикратно буде покараний». І вмістив Бог знак на Каїні, щоб не вбив його ніхто, хто стріне його.

*(Переклад із старовірської Івана Огієнка)*

- 1. Які дарунки Богові зробив кожен із братів?
- 2. Чому Каїн правдиво не відповів на запитання Господа?
- 3. Поясніть слова Бога: «Кожен, хто вб'є Каїна, семикратно буде покараний».
- 4. Про який тяжкий гріх ідеться в біблійному сюжеті?

• Як ви думаєте, чому Бог по-різному поставився до дарів, що принесли Йому брати?

### **МОЙСЕЙ**

*(Книга Вихід)*

- У Старому Заповіті Мойсея зображено як провідника Божої волі серед ізраїльського народу. Використовуючи Інтернет, знайдіть відомості про біблійного героя Мойсея, його народження та земний шлях.

### **ЯВЛЕННЯ БОГА МОЙСЕЄВИ НА ХОРИВІ**

Мойсей пас отару й прийшов був до Божої гори, до Хориву. І з'явився йому Ангел Господній у полум'ї огню серед тернового куща. І побачив він, що та тернина горить огнем, але не згорає кущ. І сказав Мойсей: «Зійду-но й побачу це велике видіння, — чому не згорає та тернина?» І побачив Господь, що він зійшов подивитися. І кликнув до нього Бог з-посеред тієї тернини й сказав: «Ось я!» (...) І промовив Господь: «Я справді бачив біду Свого народу, що в Єгипті, і почув його зойк перед його гнобителями, бо пізнав Я болі його. І Я зійшов, щоб визволити його з єгипетської руки, щоб вивести його з цього краю до Краю доброго та широкого, до Краю, що тече молоком і медом... А тепер іди ж, і Я пошлю тебе до фараона, і виведи з Єгипту народ Мій, синів Ізраїлевих!.. Я буду з тобою!..»

*(Переклад із старовірської Івана Огієнка)*

- 1. Як ви зрозуміли символічний образ куща, що «горить, але не згорає» (його ще називають неопалимою купиною)?
- 2. До якої місії Господь закликав Мойсея?

### **ЗАГИБЕЛЬ ЄГИПТЯН У МОРІ**

І рушив Ангел Божий, що йшов перед Ізраїльським табором, і пішов за ними; і рушив стовп хмари перед ними, і став за ними, і увійшов він у середину між табором Єгипту й між табором Ізраїлів. І була та хмара й темрява для Єгипту, а ніч розсвітив він для Ізраїля.

І простяг Мойсей руку свою на море, — і Господь гнав море сильним східним вітром цілу ніч, і зробив море суходолом, — і розступилася вода. І ввійшли Ізраїлеві сини в середину моря, як на суходіл, а море було для них муром із правиці їхньої та з лівиці їхньої. А єгиптяни гналися, і ввійшли за ними всі фараонові коні й колісницї його... І поглянув Господь на єгипетський табір у стовпі огня й хмари, та й привів у замішання єгипетський табір. І покидав колеса з колісниць його, і вчинив, що йому було тяжко ходити. І єгиптяни сказали: «Утікаймо від ізраїльтян, бо Господь воює за них з Єгиптом!» І промовив Господь до Мойсея: «Простягни свою руку на море, і нехай вернеться вода на єгиптян, на їхні колісницї...» І простяг Мойсей руку свою на море, — і море вернулося, коли настав ранок, до сили своєї, а єгиптяни втікали навпроти нього. І кинув Господь єгиптян у середину моря! І вернулася вода... Жоден із них не зостався! А Ізраїлеві сини йшли суходолом у середину моря, а море було для них муром із правиці їхньої і з лівиці їхньої.

І визволив Господь того дня Ізраїль з єгипетської руки. (...) І побачив Ізраїль сильну руку, яку виявив Господь у Єгипті, — і став боятися той народ Господа! І вірував він у Господа, та в Мойсея, раба Його.

(Переклад із старовірської Івана Огієнка)

- 1. На чиєму боці був Господь у поданому сюжеті?
- 2. Які художні засоби використані в біблійному тексті? Розкрийте їх роль.
- 3. Яке диво відбулося у творі? Визначте роль мотиву чуда в розкритті провідної ідеї.

*Мойсей виводить свій народ через пустелю з Єгипту. Червоне море розійшлося, і євреї пройшли по його дну, а море потопило ворогів. Коли ізраїльському народові нічого було їсти, Бог посилав їжу — манну небесну, коли нічого було пити, Мойсей ударив палицею по скелі й звідти потекла вода. 40 років ішли євреї за Мойсеєм до землі обітваної. Через тривалі випробування вони втрачали сили й віру в досягнення мети. І тільки Мойсей не втрачав надії в Бога, віру в кращу долю. На горі Синай він отримав від Бога скрижалі з десятьма заповідями. Це була духовна підтримка Господа народові.*

## ДЕСЯТЬ БОЖИХ ЗАПОВІДЕЙ

І Бог промовляв усі слова оці, кажучи: «Я — Господь, Бог твій, що вивів тебе з Єгипетського краю, з дому рабства.

1. Хай не буде тобі інших богів передо Мною!

2. Не роби собі різьби й усякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що у воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я — Господь, Бог твій, Бог заздрисний, що карає за провину батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто дотримується Моїх заповідей.

3. Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно, бо не помилує Господь того, хто призиватиме Його Імення надаремно.

4. Пам'ятай день суботній, щоб святити його! Шість днів працєю і роби всю працю свою, а день сьомий — субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти, і син твій, і дочка твоя, раб твій, та невілля твоя, і худоба твоя, і прихोцько твій, що в брамах твоїх. Бо шість днів творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив; тому поблагословив Господь день суботній і освятив його.

5. Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!

6. Не вбивай!

7. Не чини перелюбу!

8. Не кради!

9. Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!

10. Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!»

(Переклад із староєврейської Івана Огієнка)

<sup>1</sup> Брама — тут: місто.

- 1. Як ви думаєте, чому саме Мойсеєві Господь передав десять заповідей?
- 2. Як ви зрозуміли другу та третю заповіді?
- 3. Як ви шануєте своїх батьків?
- 4. Які Божі заповіді є особливо актуальними для сучасності?

## НОВИЙ ЗАПОВІТ

### ЄВАНГЕЛІЄ

*Ім'я Ісус (із староєврейськ. Йошуа, Ієшуа, Господь рятує) дала синові мати Марія, а Христос — це грецьке слово, що означає «цар», «месія», тобто володар Царства Божого. Про життя та діяння Ісуса Христа йдеться в Євангеліях, що розпочинають Новий Заповіт. Слово Євангеліє з грецької означає «добра звістка».*

### МУДРЕЦІ ЗІ СХОДУ ПОКЛОНЯЮТЬСЯ ІСУСОВІ

*(Євангеліє від Матвія)*

Коли ж народився Ісус у Віфлеємі Юдейським, за днів царя Ірода, то ось мудреці прибули до Єрусалима зі сходу й запитали: «Де народжений Цар Юдейський? Бо на сході ми бачили зорю Його й прибули поклонитися Йому». І як зачув це цар Ірод, занепокоївся, а з ним увесь Єрусалим. І, зібравши всіх первосвящеників і книжників<sup>1</sup> людських, він випитував у них, де має Христос народитися. Вони ж відказали йому: «У Віфлеємі Юдейським...» (...) Тоді Ірод покликав таємно отих мудреців і докладно випитував їх про час, коли з'явилася зоря. І він відіслав їх до Віфлеєма, говорячи: «Ідіть і пильно розвідайте про Дитятко, а як знайдете, сповістіть мене, щоб і я міг піти й поклонитися Йому». Вони ж царя вислухали й пішли. І ось зоря, що на сході бачили її, ішла перед ними, аж прийшла й стала зверху, де Дитятко було. Побачивши зорю, вони надзвичайно зраділи. І, увійшовши до дому, знайшли там Дитятко з Марією, Його матір'ю. І впали вони ницьма, і вклонилися Йому, і, відчинивши скарбниці свої, піднесли Йому свої дари: золото, ладан і смирну. А всі остережені, щоб не вертатися до Ірода, пішли іншим шляхом до своєї землі.

(Переклад із давньогрецької Івана Огієнка)

<sup>1</sup> Книжники — учителі Закону Божого.

- 1. Як ви думаєте, чому цар Ірод хотів дізнатися про місце народження Ісуса?
- 2. Який християнський символ з'являється в цьому сюжеті?
- 3. Які дари принесли мудреці (їх називали волхвами) Ісусові? Що вони означали?
- 4. Яке релігійне свято пов'язане з цим біблійним сюжетом? Як відзначають його у вашій родині, місцевості?

*Служіння Христа тривало майже три роки. За цей час він відвідав різні куточки Палестини — Юдею, Галілею, Самарію та ін. Христос лікував хворих, творив різні дива, проповідував Царство Боже. Він розповідав людям притчі, різні життєві історії, які мали глибокий філософський зміст.*

### ПРИТЧА ПРО БЛУДНОГО СИНА

(Євангеліє від Луки)

Він оповів: «У чоловіка одного було два сини. І молодший із них сказав батькові: “Дай мені, батьку, належну частину маєтку”. І той поділив поміж ними маєток. А через деякий час зібрав син молодший усе, та й подався до далекого краю, і розтратив маєток свій там, живучи марнотратно. А як усе прожив, настав голод великий у тім краї, — і він став бідувати. І пішов він тоді й пристав до одного з мешканців тієї землі, а той вислав його на поля свої пасти свиней. І бажав він наповнити шлунка свого хоч стручками, що їли свині, та ніхто не давав їх йому. Тоді він опам'ятався й сказав: “Скільки в батька мого наймитів мають хліба аж надмір, а я отут з голоду гину! Піду я до батька свого, та й скажу йому: “Прогрішився я, отче, проти неба та супроти тебе... Недостойний я вже зватися сином твоїм; прийми ж мене, як одного зі своїх наймитів”... І пішов він до батька свого. А коли далеко ще був, батько вгледів його. І переповнився жалем, і побіг, і кинувся на шию йому, і почав цілувати його! І відізвався до нього той син: “Прогрішився, отче, проти неба та супроти тебе, і недостойний я вже зватися сином твоїм”... А батько рабам своїм каже: “Принесіть негайно одягу найкращу, зодягніть його, персня подайте на руку йому, а сандалі — на ноги. Приведіть теля відгодоване та заколіть — будемо їсти й радіти, бо цей син мій був мертвий — й ожив, був пропав — і знайшовся!” І почали веселитися вони.

А син старший його був у полі. І коли він наближався до дому, почув музику та танці. І покликав одного зі слуг і спитав: “Що це таке?” А той каже йому: “То вернувся твій брат, і твій батько звелів заколоти теля відгодоване.” І розгнівався той, — і ввійти не хотів. Тоді вийшов батько й став просити його. А той син сказав батькові: “Ото стільки років служу я тобі, і ніколи наказу твого не порушив, — ти ж ніколи мені й козеняти не дав, щоб із приятелями своїми потішився я... Коли ж син твій вернувся, оцей, що проїв твій маєток, ти для нього звелів заколоти теля відгодоване”... І сказав батько йому: “Ти завжди зі мною, дитино, і все моє — то твоє! Веселитись і тішитися треба, бо цей брат твій був мертвий — й ожив, був пропав — і знайшовся!”»

(Переклад із давньогрецької Івана Огієнка)

- 1. Визначте в прочитаному біблійному сюжеті зачин, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку. Який момент, на вашу думку, є найнапруженішим?
- 2. Як ви думаєте, чи правий був батько, який прийняв свого молодшого сина в дім і пробачив його?
- 3. Що означають слова батька: «...син мій був мертвий — й ожив...»?

*Ісус Христос востаннє з'являється в Єрусалимі на святі єврейської Пасхи. Там месію схопили за наказом ради старійшин і римського намісника Понтія Пілата. Христа звинуватили в тому, що Він начебто оголосив себе новим Царем Юдейським, і засудили до страти через розп'яття на горі Голгофі. Трагічним подіям передують таємна вечеря Христа зі своїми учнями — апостолами, під час якої Ісус передбачив зраду Юди.*

ТАЄМНА ВЕЧЕРЯ

(Євангеліє від Матвія)

...Учні підійшли до Ісуса й сказали Йому: «Де хочеш, щоб ми приготували паску спожити Тобі?» А Він відказав: «Ідіть до такого-то в місто й перекажіть йому: “Час Мій близький — справлю Пасху зі Своїми учнями в тебе”». Й учні зробили, як звелів їм Ісус, і почали паску готувати. А коли настав вечір, Він із дванадцятьма учнями сів за стіл. І, як вони споживали, Він сказав: «Поправді кажу вам, що один із вас видасть Мене»... А вони засмутилися тяжко, і кожен із них став питати Його: «Чи не я то, о Господи?» А Він відповів: «Хто руку свою вмочить у миску зі Мною, той видасть Мене. Людський Син справді йде, як про Нього написано, але горе тому чоловікові, що видасть Людського Сина! Було б краще йому, коли б той чоловік не родився!» Юда ж, зрадник Його, сказав: «Чи не я то, Учителю?» Відказав Він йому: «Ти сказав». Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, поблагословив, поламав, і давав Своїм учням, і сказав: «Прийміть, споживайте, це — тіло Моє». А взявши чашу й

подяку вчинивши, Він подав їм і сказав: «Пийте з неї всі, бо це кров Моя Нового Заповіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!..»

*(Переклад із давньогрецької Івана Огієнка)*

- 1. Які біблійні символи з'являються в цьому сюжеті? Розкрийте їх прихований зміст.
- 2. З яким релігійним святом пов'язана ця біблійна історія? Розкажіть про особливості його відзначення у вашій місцевості.